

under the Persian rule. This can be seen in their antithesis to the hieratical deuteronomic theologians, who were preoccupied with the cynosure of the Torah and Jerusalem and this spiritual nous is shown in the books of Ezra and Nehemiah. The events described there also bring into discussion the ancient Persian period, which however regards Egypt negatively and demands a separation and a driving out of all strangers.

Accordingly, in our opinion, from this it is not the Egyptian king „Pharaoh”, but „Pharaoh” being understood cryptically as the designation of the Achaemenian Monarch. „The enslavement” of the Egyptians is to be seen accordingly symbolic for their social and economic fall during the Persian occupation of Egypt. The combined recollection which was transferred into the Persian period retained the essence of the Asians moral consciousness in Egypt.

A model for the narration as such could be the Egyptian Sinuhe – narration, which describes the experiences of an Egyptian in Asia.

Michael Fieger, Theologische Hochschule Chur

Pakiet edukacyjny *Bóg mnie kocha*: B. Pojawa, *Przewodnik metodyczny „Bóg mnie kocha” do podręcznika do nauki religii dla klasy V szkoły podstawowej*, red. E. Osewska, J. Stala, Wydawnictwo „Biblos”, Tarnów 2008, ss. 432, ISBN 978-83-733260-8-8; „*Bóg mnie kocha*”. *Podręcznik do nauki religii dla ucznia klasy V szkoły podstawowej*, red. E. Osewska, J. Stala, Wydawnictwo „Biblos”, Tarnów 2009, ss. 153, ISBN 978-83-733273-9-9; B. Pojawa, „*Bóg mnie kocha*”. *Zeszyt ucznia klasy V szkoły podstawowej*, red. E. Osewska, J. Stala, Wydawnictwo „Biblos”, Tarnów 2008, ss. 120, ISBN 978-83-733260-7-1.

Prezentowany pakiet edukacyjny do nauki religii w klasie V szkoły podstawowej: *Bóg mnie kocha*, przygotowany pod redakcją prof. UKSW dr hab. Elżbiety Osewskiej i ks. prof. UPJPII dr. hab. Józefa Stali, zasługuje na uwagę z wielu powodów. Najpierw trzeba zauważyć i pochwalić redaktorów za zaangażowanie dużej i różnorodnej grupy ludzi: wybitnych teologów, biblistów, katechetyków, specjalistów z zakresu pomiaru dydaktycznego, konsultantów i doradców ds. katechezy, a także praktyków: katechetów, rodziców i dzieci (zwłaszcza konsultacje z dziećmi były raczej do tej pory niespotykane!). Następnie za wcześniejsze, roczne sprawdzanie materiałów w praktyce zanim zostały opublikowane, a przede wszystkim za konkretną odpowiedź na potrzeby nauczycieli religii, katechetów, uczniów i rodziców. W skład pakietu wchodzi bowiem przewodnik metodyczny (zawierający nie tylko szczegółowe scenariusze lekcji, ale także sprawdziany i plan dydaktyczny), teczka środków dydaktycznych, podręcznik i zeszyt ucznia.

Redaktorzy, znając dobrze uwarunkowania nauczania religii w polskiej szkole, przygotowali dla nauczycieli religii przewodnik, który zawiera dokładne scenariusze katechezy, pomocne w samodzielnym opracowaniu lekcji. Poszczególne elementy katechezy zostały tak opracowane, aby katecheta, uwzględniając cele i treści kształcenia, a także możliwości własne, katechizowanych i bazy dydaktycznej, mógł wybierać, modyfikować, zastępować, a nawet opuszczać niektóre elementy, np. w sytuacji, gdy pracuje z uczniami bardziej albo mniej zdolnymi, a także sprawiającymi trudności wychowawcze lub niepełnosprawnymi. Modyfikacja scenariusza pozwoli uniknąć sytuacji, w których jego realizacja nie będzie dostosowana do uczniów, ich doświadczeń i kontekstu życiowego. Każda jednostka metodyczna jest przygotowana na 45 minut i zwykle zawiera: wprowadzenie, aktywizację, refleksję, realizację i zakończenie. Jednak w zależności od celów i treści jednostki metodycznej poszczególne jej „środkowe” części (aktywizacja, refleksja i realizacja) mogą się powtarzać, a czasem nie wystąpić. Zaproponowana struktura lekcji uwzględnia aktywny udział uczniów i ich współpracę z katechetą. Aby ułatwić i uatrakcyjnić realizację każdej jednostki metodycznej, zastosowano różnorodność metod, technik i środków dydaktycznych, które zostały szczegółowo opisane i wyjaśnione. Na końcu *Przewodnika metodycznego* znajduje się niezwykle wartościowa bibliografia zawierająca publikacje pomocne w przygotowywaniu się do nauczania religii w klasie V szkoły podstawowej oraz słowniki, leksykony, synopsy, przewodniki i atlasy (biblijne, teologiczne i liturgiczno-hagiograficzne), a także propozycje publikacji biblijnych i stron internetowych pomocnych w przygotowaniu się do nauczania religii. Takie rozwiązanie jest pierwszą i jedyną tego rodzaju propozycją dostarczającą ważnych informacji katechetom.

Zgodnie z wymaganiami programu nauczania religii materiał kształcenia w klasie V szkoły podstawowej wprowadza w historię zbawienia Nowego Testamentu. Pomaga w odkryciu prawdy, że Bóg w szczególny sposób okazał człowiekowi swoją miłość w Osobie Swojego Syna, a także w lepszym poznaniu Jezusa, Jego życia, nauki i dzieła zbawczego, które wzywa ucznia do zmiany życia. Zasada integralności treści na tym poziomie nauczania religii została zachowana poprzez zaprezentowanie następujących modułów: I. Oczekiwanie na Mesjasza; II. Przyjście Mesjasza; III. Jezus – Bóg z nami; IV. Posłannictwo Mesjasza; V. Błogosławieni, którzy nie widzieli, a uwierzyli; VI. Z Jezusem przeżywamy cierpienie i śmierć; VII. „Trwajmy mocno w wierze”.

Treści kształcenia przekazywane w toku procesów katechetycznych powiązane są z wyznaczonymi celami. Nadrzędnym celem katechezy w klasie V jest prowadzenie ucznia do autentycznego spotkania z Jezusem Chrystusem. Jednocześnie uwzględnia się specyficzne cechy rozwoju fizycznego, psychicznego i religijnego ucznia. Każdy moduł posiada cele kierunkowe (wyznaczające kierunek procesu nauczania, wychowania i wtajemniczenia), które zostały doprecyzowane w poszczególnych jednostkach metodycznych. Określono również wymagania na poziomie podstawowym, jak i ponadpodstawowym, co znacznie ułatwia kate-

checie tworzenie przedmiotowego systemu oceniania i konstruowanie własnych narzędzi sprawdzających. Dodatkowo, co jest bardzo cenne dla początkujących katechetów, przygotowano sprawdziany oraz plan dydaktyczny w zakresie klasy V szkoły podstawowej.

Nauczyciele religii otrzymują również jako praktyczną pomoc teczkę środków dydaktycznych (wydruki i płyta CD) zawierającą: karty, układanki wyrazowe, elementy do rozdawania dla uczniów, materiał kształcenia dla grup, nakładki na plansze. Wystarczy je tylko wybrać i stosować podczas lekcji.

Zainteresowanie uczniów na pewno wzbudzi niezwykle ciekawie opracowany podręcznik ucznia. Dobrze dobrane do możliwości percepcyjnych ucznia teksty biblijne, zaczerpnięte z codziennego życia opowiadania egzystencjalne, zrozumiałe refleksje i słowa klucze zachęcają do lektury. Dziecko ma szansę stopniowego pogłębiania swojej wiedzy na dany temat, najpierw pojawiają się główne słowa i opowiadania, potem następuje dopełnienie wiedzy poprzez teksty wyjaśniające. Zaciekawienie uczniów budzą podane ciekawostki oraz pytania, które inspirować do dalszego czytania zarówno w wersji papierowej, jak i elektronicznej. Wszystkie elementy są dobrze oznaczone poprzez odpowiednie ikonki. Przekaz treści uwzględnia zarówno aspekt egzystencjalny, biblijny, liturgiczny, moralny, historyczny, jak i ewangelizacyjny. Duże znaczenie, także w sensie nabywania wiedzy, mają ilustracje egzystencjalne i biblijne oraz fotografie prezentujące życie Kościoła i ojczyznę Jezusa – Ziemię Świętą. Ilustracje przyciągają nie tylko swoją kolorystyką i formą graficzną (co szczególnie uwyrażnia wysoka jakość papieru), ale również dokładnością prezentacji elementów biblijnych i historycznych, np. wnętrze domu palestyńskiego pomaga dziecku zobrazować wszystko, co się w nim działo i lepiej zrozumieć wiele wydarzeń z Nowego Testamentu. Uczeń może sobie lepiej wyobrazić rozbieranie dachu i możliwość dostania się do środka przez dach, zapalanie lampy we wnętrzu, czy też spożywanie posiłku. W odkrywaniu prawd wiary dzieciom pomagają główni bohaterowie: Zuzia i Piotrek, znani im już od pierwszej klasy szkoły podstawowej. Bohaterowie wzrastają razem z uczniami, razem z nimi przeżywają różne przygody, czasem zachowują się jak prawdziwi uczniowie Jezusa, a niekiedy popełniają błędy. Propozycję towarzyszenia głównych bohaterów dzieciom na różnych etapach rozwoju religijnego należy uznać za bardzo cenną wychowawczo, gdyż razem z nimi uczniowie mogą nie tylko ocenić zdobytą wiedzę i umiejętności, ale również dokonywać oceny swoich zachowań i postaw. Należy wyrazić uznanie redaktorom za oryginalność i trafność wychowawczą tej propozycji.

Redaktorzy i autorzy stawiają na współpracę z rodziną, ponieważ wiele tekstów, ilustracji i fotografii zainteresuje nie tylko uczniów, ale i ich rodziców. Co ciekawe, podręcznik pozwala na jego podwójne wykorzystanie: w trakcie procesu katechetycznego w szkole oraz podczas samodzielnej pracy w domu. Na końcu *Podręcznika ucznia* umieszczono pieśni i piosenki zawarte w katechezach oraz katechizm. Podane teksty pieśni i piosenek sprzyjają ich zastosowaniu,

a modlitwy i inne treści katechizmowe ułatwiają ich przypomnienie. Ciekawym rozwiązaniem jest również propozycja zamieszczenia na okładkach poszczególnych klas zdjęć katedr – w klasie V zdjęcie katedry łomżyńskiej.

Nową i bardzo interesującą propozycją dydaktyczną jest połączenie w *Zeszycie ucznia* trzech zazwyczaj odrębnych części: zeszytu do samodzielnej pracy (do prowadzenia notatek), zeszytu ćwiczeń oraz kart samooceny związanych z przeżywaniem roku liturgicznego. Dzięki temu uczeń prowadzi tylko jeden zeszyt. Katecheta, znając potrzeby i możliwości uczniów, może dobierać im niektóre ćwiczenia do wykonania podczas lekcji religii w szkole, inne jako pracę domową, a niektóre z nich może nawet pozostawić tylko dla uczniów chętnych, jako pracę nieobowiązkową.

Należy docenić pracę redaktorów i autorów pakietu, którzy stosując wiele nowych rozwiązań, pamiętali, iż fundamentem pracy wychowawczej jest miłość, realizm i stała współpraca katechety z katechizowanymi oraz ich rodzicami. Dzięki pakietowi katecheta może łatwiej troszczyć się o uczniów, a jednocześnie stawiać im konsekwentne, jasne i konkretne wymagania. Ufam, iż pakiet edukacyjny *Bóg mnie kocha* zainteresuje katechetów i rodziców, a uczniów pobudzi do kontaktu z Jezusem Chrystusem i do osobowego działania, by stawać się do Niego podobnym.

Ks. Stanisław Dziekoński, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego

Norbert Feinendegen, *Denk-Weg zu Christus. C.S. Lewis als kritischer Denker der Moderne*, Regensburg 2008, 616 S., ISBN 978-3-7917-2146-0.

Die bei K.-H. Menke erstellte und von J. Splett mitbegleitete Dissertation über Clive Staples Lewis (1898–1963) ist in mehrfacher Hinsicht ein begrüßenswerter Beitrag zur theologischen Grundlagendiskussion der Gegenwart. Feinendegen (=F.) spürt im Schrifttum des englischen Literaten, Literaturwissenschaftlers und philosophisch-theologisch engagierten Denkers „Lewis“ (=L.) dessen „philosophischen Grundansatz“ auf, um seinen Denkweg unter systematischen Gesichtspunkten als Zeugnis eines unermüdlichen Ringens um einen einsichtig vermittelten (vernünftig „begründeten“) Glauben zu erschließen. In den um sich greifenden empiristischen Theorieansätzen seiner Zeit sah sich L. mit einer Rationalitätsauffassung konfrontiert, die er wegen ihrer Tendenz zur Auflösung des Menschen als elementare Herausforderung im *Vernunftdisput* selber erkannte und annahm. Indem F. seine Aufmerksamkeit durchgängig auf diese Konfrontationsspitze richtet, gewinnt seine Studie auch in den gegenwärtigen Auseinandersetzungen mit einer zunehmend technologisch determinierten Wissenswelt eine hohe Aktualität. Gesichtspunkte